

Edukacja ekologiczna

Autor: Kujach W.
20.04.2008.

EDUKACJA EKOLOGICZNA W NAUCZANIU ZINTEGROWANYM

W dobie gwałtownych zmian i szybkiego rozwoju cywilizacyjnego ochrona przyrody i racjonalne wykorzystanie jej zasobów stały się problemem całej ludzkości. Dzieci są baczными obserwatorami otaczającego świata i edukację ekologiczną należy rozpoczynać już od najmłodszych lat, aby w przyszłości umiejętnie korzystały z darów Ziemi i rozwijającej się cywilizacji. Edukacja ekologiczna obejmuje wiedzę teoretyczną oraz działanie w środowisku i dla środowiska. Należy stwarzać takie sytuacje, aby samodzielnie dochodziły do prawd i zasad oraz umiały myśleć perspektywicznie. Zalety nauczania zintegrowanego (brak podziału na przedmioty, nastawienie na działalność uczniów w procesie uczenia) można wykorzystać do opracowania działań związanych z edukacją ekologiczną. Edukacja ekologiczna kształtuje całościowy obraz relacji pomiędzy człowiekiem, społeczeństwem i przyrodą. Ukazuje zależność człowieka od środowiska oraz uczy odpowiedzialności za zmiany dokonywane w środowisku naturalnym. Należy więc, edukację ekologiczną traktować jako nierozłączny element procesu edukacyjnego. Celem tego procesu jest kształtowanie pełnej świadomości i budzenie zainteresowania społeczeństwa w zakresie spraw związanych z ekonomicznymi, społecznymi, politycznymi i ekologicznymi relacjami na terenach miejskich i wiejskich. Stworzenie każdemu człowiekowi możliwości zdobywania wiedzy, kształtowania postaw, wartości i przekonań, a także umiejętności niezbędnych w ochronie środowiska. Tworzenie nowych wzorców zachowań jednostek, grup i społeczeństw, uwzględniających jakość środowiska. Im wcześniej dziecko zacznie zaprzyjaźniać się ze światem przyrody, tym bardziej będzie wrażliwe na krzywdy, szkody wyrządzone przez innych. Na pewno też w dorosłym życiu podejmie walkę o ratowanie przyrody, będzie zapobiegało dalszemu degradowaniu środowiska. Edukacja dzieci z zakresu ochrony i kształtowania środowiska człowieka to świadomie zamierzona / celowa, planowa, systematyczna i stopniowa / działalność nauczyciela względem dzieci i przy ich aktywnym udziale.

Zasadniczym celem edukacji jest:

- poznawanie motywów i sposobów ochrony i kształtowania środowiska,
- kształtowanie umiejętności dostrzegania zjawisk w ekosystemach, przewidywania i oceny pewnych następstw obserwowanych zjawisk przyrodniczych i czynów człowieka,
- kształtowanie emocjonalnego stosunku do określonych zjawisk i obiektów w środowisku człowieka,
- formowanie i umacnianie pozytywnych przekonań i postaw wobec określonych zjawisk i obiektów przyrodniczych środowiska człowieka, a także względem czynów podejmowanych przez ludzi, jak również ich zachowań w stosunku do elementów i całości tego środowiska.

Tak więc edukacja ekologiczna powinna stanowić część działalności dydaktyczno - wychowawczej i opiekuńczej nauczyciela i rodziców, a także inspirować do samoedukacji. Obowiązkiem zarówno rodziców jak i nauczycieli jest nauczanie dzieci odpowiedzialności i szacunku do przyrody, ukazanie, że każdy jest jej częścią, że do niej należy, więc musi z nią współdziałać, a nie niszczyć. W edukacji ekologicznej dzieci szczególną uwagę należy zwrócić na takie postawy jak:

- wrażliwość na środowisko przyrodnicze i szacunek wobec niego,
- dążność do kontaktu z nieskażonym środowiskiem przyrodniczym,
- poczucie odpowiedzialności za stan i pomnażanie zasobów środowiska przyrodniczego.

Pracę nad wychowaniem ekologicznym należy rozpocząć od bardzo prostych działań tj. nie zaśmiecanie najbliższego otoczenia dziecka, klasy szkoły, otoczenia szkoły i domu. Jeśli uczeń widzi potrzebę utrzymania czystości, dbania o własne zdrowie, można zacząć uświadamiać mu potrzebę sprzątania terenów zaśmieconych przez innych mniej uświadomionych członków społeczeństwa. Dzieci w młodszym wieku szkolnym są baczными obserwatorami otaczającego świata. Zauważają niszczenie przyrody przez innych ludzi, wierzą w korzystne zmiany na rzecz środowiska. W pracy dydaktycznej nauczyciel powinien starać się przekonać dzieci, iż od ich działalności zależy nasz byt na Ziemi. Wykorzystując naturalne zainteresowanie dzieci otaczającym światem, należy organizować zajęcia w terenie zielonym, na łonie natury w miarę możliwości. Zajęcia w terenie to szczególnie wartościowe lekcje patrzenia, słuchania, mówienia i myślenia. Zbliżają one dzieci do przyrody, przy czym dzieci poznają praktyczną wiedzę, doświadczają emocji, radości i zaspokajają swą ciekawość. Podczas przebywania wśród przyrody najłatwiej zaobserwować działalność człowieka na jej korzyść i niekorzyść. Dzieci na swój sposób odbierają zniszczenia dokonane na świecie przyrody. Świadomość ekologiczna dzieci przejawia się również w ich pracach twórczych: literackich i plastycznych. Świetnie potrafią wczuć się w połamane drzewo, podeptaną trawę i wyrazić ich uczucia. Kontakt dziecka z przyrodą ma charakter poznawczy, a nade wszystko emocjonalny. W związku z tym podtrzymywanie szczególnie kontaktu emocjonalnego ze środowiskiem przyrodniczym prowadzi do rozwijania postaw proekologicznych. Dzieciom należy uświadomić, że kochać przyrodę, to brać na siebie osobiście odpowiedzialność za jej losy. Nauczyciel powinien także tworzyć warunki, aby dziecko w kontakcie z przyrodą doznawało jak najwięcej przeżyć.

Powinno mieć też możliwość działania w celu zaspokajania swoich potrzeb emocjonalnych, intelektualnych, a także lokomocyjnych. I wreszcie trzeba pamiętać o praktycznym działaniu dzieci., których istotą jest doświadczenie. Podstawową metodą w toku organizowania doświadczeń jest obserwacja. Obserwację prowadzą dzieci albo w warunkach sztucznych /np. w kąci przyrody, w warunkach hodowli roślin w klasie /, albo w warunkach naturalnych / w ogrodzie, w lesie itd. /. Doświadczenia mogą być wykonywane przez nauczyciela - mówimy wtedy o pokazie. Bardziej efektywne są jednak doświadczenia wykonywane samodzielnie przez dzieci. Mówimy wtedy o tzw. upodobnieniu procesu nauczania do procesu badawczego. Odpowiednio kierowane, z dużą troską i odpowiedzialnością ze strony nauczyciela i ucznia, prowadzą do rozbudzenia i umocnienia więzi emocjonalnej, zaostrezenia spostrzegawczości, dostrzegania istniejących zależności, krytycznej oceny problemów, akceptacji zaangażowania w sprawy ochrony środowiska i rozbudzania w tym zakresie kreatywności. Bliski kontakt z naturą umożliwia rozwinięcie i umocnienie partnerskiego stosunku człowieka do przyrody, w którym nie ma miejsca na agresję. Powinno się stwarzać dzieciom okazje do popełniania dobrych uczynków dla przyrody np. sadzenia nowych roślin, dbania o porządek na wybranym terenie leśnym lub parku miejskiego, segregowania śmieci na terenie szkoły i w domu, zbierania makulatury. Są to działania wyrabiające u uczniów zaangażowaną postawę i uczą samodyscypliny. .Mogą być okazją do dokonywania obliczeń matematycznych (związanych na przykład z kosztami, porównywania różnicowego i ilorazowego) oraz do ćwiczeń w pisaniu. Doskonałą okazją do kształtowania wszechstronnych umiejętności uczniów są przygotowywane przedstawienia o tematyce ekologicznej lub ekologiczne happeningi. Po zakończeniu określonego cyklu zajęć (np. o segregacji śmieci), jako podsumowanie i sprawdzenie efektów pracy, dzieci mogą pisać samodzielnie lub w grupach ulotki ekologiczne. Zaangażowanie dzieci w stworzenie folderu o ich miejscowości z uwzględnieniem jej najpiękniejszych miejsc, ale również najbardziej zdewastowanych, daje okazję poznania instytucji i osób odpowiedzialnych za czystość najbliższego środowiska. Wyposażenie uczniów w wiedzę i wyrabianie nawyków działań na rzecz ochrony środowiska od najmłodszych lat przyniesie w przyszłości pożądane efekty. Chciałabym, aby moi uczniowie byli w przyszłości odpowiedzialnymi ludźmi, dla których ochrona środowiska nie będzie pustym sloganem.